

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาของไทยนั้นได้กำหนดให้การพัฒนาความสามารถในการคิดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2555-2559 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไทยทุกคนเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาอย่างยั่งยืน คือการมุ่งพัฒนาคนไทยให้มีประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในสถาบันระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดในอนาคต ด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการที่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย ควบคู่กับการเรียนรู้สู่วัฒนธรรมแห่งการเกื้อกูล ด้วยการเสริมสร้างทักษะให้มีจิตสาธารณะ 5 ด้าน ทั้งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต คิดเป็น ทำเป็น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ ความรู้ทางสังคม และต่อ ยอดสู่ นวัตกรรมความรู้ การฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจกว้างเพื่อพร้อมรับทุกความเห็นและการปลูกฝังคุณธรรมภายในจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, หน้า 35)

การพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญที่จะต้องปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนทุกคนเพราะ คนที่มีความสามารถในการคิดสูง รู้จักคิด คิดเป็น จะสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัญหาได้สามารถตัดสินใจและเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ความสามารถในการคิดยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิด จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง (ชาติ แจ่มนุช, 2545, หน้า 59-62)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีการกำหนด วิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มุ่งพัฒนา ผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสมรรถนะ สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสมและความสามารถในการแก้ปัญหาและ อุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการ ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 3)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความสำคัญในการ พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีมีเหตุผลด้วยกุศลจิต คิดสร้างสรรค์ มั่นในคุณธรรมนำความรู้มาเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุข โดยใช้เทคนิควิทยาการ จากวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้ เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมอย่างมีความสุข อีกทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด 12 ปี การศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ประกอบ มาจากหลายแขนงวิชา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนง วิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาหลอมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ศาสนาและวัฒนธรรม หน้าที่ พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริม ศักยภาพการเป็นพลเมืองดี โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้านความรู้ ทักษะ

กระบวนการ ด้านเจตคติ ค่านิยม ด้านการจัดการและการปฏิบัติ รู้จักการนำทักษะ กระบวนการต่างๆ ใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในฐานะพลเมืองที่ตลอดจนการนำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนาพัฒนาตนเองและสังคม ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1-5) จากความสำคัญดังกล่าว จึงนำทักษะการคิดสู่การพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยใช้กรอบด้านกระบวนการที่ใช้ในการคิด ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการคิดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยทักษะการคิดที่ใช้ในการสื่อสาร ทักษะการคิดที่เป็นแกน และความสามารถในทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วยทักษะ การคิดซับซ้อน ทักษะพัฒนาลักษณะการคิด ทักษะกระบวนการคิด

การคิดวิเคราะห์ คือความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อมูลหรือการสรุป ข้อเท็จจริงที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ หลักการและการให้เหตุผลของเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสถานการณ์นั้นๆ การสอนคิดมีความสำคัญมาในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของไทย และของประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพราะการคิด หรือกระบวนการคิดที่ดีของผู้เรียน จะช่วยให้ ผู้เรียนสามารถทำทักษะดังกล่าวนี้มาใช้ในการค้นหาข้อมูลหรือคำตอบที่ต้องการ ที่มี ความถูกต้องให้กับคำถาม หรือการจัดการกับปัญหาในสถานะสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่าง เหมาะสม โดยการพัฒนาการคิดวิเคราะห์จะต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะในการอภิปรายโต้แย้งได้อย่างถูกต้อง ฝึกกระบวนการคิด ฝึกการใช้เหตุผล และทบทวนการใช้เหตุผล เพื่อช่วยตัดสินใจว่าควรเชื่อหรือไม่เชื่อ มีการฝึกให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้วิธีคิดวิเคราะห์ กล่าวคือการคิดที่รู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ ประเมินและสรุปข้อมูล เพื่อให้สามารถเลือก และใช้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. 2551, หน้า 50-53)

อย่างไรก็ตามทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนบ้านเชิงชุม ยังไม่พบเห็นในตัว ผู้เรียน เนื่องจากการศึกษาผลการประเมินมาตรฐานสถานศึกษา คะแนนการสอบระดับ ประเทศไม่ว่าจะเป็น NT, O-NET หรือการสอบระดับท้องถิ่น (LAS) (โรงเรียนบ้านเชิงชุม, 2558, รายงานคุณภาพประจำปี 2558) พบว่า มาตรฐานส่วนใหญ่ของโรงเรียนบ้านเชิงชุม ควรได้รับการปรับปรุงคือมาตรฐานที่เกี่ยวกับ การคิดวิเคราะห์ การคิดแบบมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ ครูจึงมีความจำเป็นจะต้องให้ความสนใจในการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จัก การคิดวิเคราะห์ โดยพยายามฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และมีทักษะกระบวนการคิด สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน การปลูกฝังให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้

ผู้เรียนนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (เล็งียม โตร์ตัน, 2546, หน้า 26) การที่ทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดวิเคราะห์ได้จะต้องมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนนั้นได้คิดอยู่เสมอ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุป และร่วมลงความเห็นก่อนการตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูล การฝึกทักษะกระบวนการต่างๆ เหล่านี้เป็นการเตรียมให้ผู้เรียนเผชิญกับเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ ในสังคม

ดังนั้นการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีขั้นตอน รู้จักวิธีการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะการคิดวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ คือ 1) การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ หรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะป็นวัตถุ เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆ สามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีความจำเป็น เป็นต้น 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการค้นหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน เป็นต้น เพื่อค้นหาความจริงและ 3) การวิเคราะห์หลักการ เป็นการค้นหาโครงสร้าง ระบบ เรื่องราวสิ่งของ และการทำงานต่างๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นมีโครงสร้างอย่างไร (Bloom, 1956, อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551, หน้า 49-52) โดยครูต้องปรับบทบาทจากครูผู้สอนความรู้แบบสำเร็จรูปเป็นผู้แนะแนว กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ มีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายและสามารถบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์จากการฝึกฝนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ลิปพนนท์ เกตทัต, 2539, หน้า 51) แนวทางในการแก้ปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยน และพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน และจัดวิธีการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และเพิ่มคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียน ด้านคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน

สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนมีหลากหลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สนใจนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื่องจาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) เป็นกิจกรรมการสร้างความรู้ ความเข้าใจ หรือกระบวนการรู้คิด (Cognitive processes) ที่ช่วยส่งเสริม

การเรียนรู้ ปัจจัยภายในมีส่วนช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และความรู้เดิมมีส่วนเกี่ยวข้องและเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจนำรูปแบบการสอนตามแนวคิดแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ของ Driver and Bell (Driver and Bell, 1998 อ้างถึงใน วารุณี ศิริมาศ, 2556 หน้า 84-85) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นปรับเปลี่ยนแนวความคิด ขั้นนำความคิดไปใช้และขั้นทบทวน มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน โดยเน้นการคิดวิเคราะห์

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสอนที่จะช่วยพัฒนาและเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ คือเทคนิคการใช้ผังกราฟิก ซึ่งเป็นแผนผังที่จะแสดงออกด้านความคิดหรือข้อมูลสำคัญๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น การใช้ผังกราฟิกจึงเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ จำนวนมาก เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น และจดจำได้นาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเนื้อหา สาระหรือข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เรียนประมวลมานั้นอยู่ในลักษณะกระจัดกระจาย ผังกราฟิกจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนจัดข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นระบบระเบียบอยู่ในรูปแบบที่อธิบายให้เข้าใจ และจดจำได้ง่ายเป็นระบบชัดเจน ประหยัดเวลา (ทีศนา แคมมณี, 2553, หน้า 388-400) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภา สุมาลย์ (2551, หน้า 77) ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดลาดปลาตุก ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาหน้าที่พลเมือง จึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกการคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยเทคนิคผังกราฟิกเข้าช่วย อีกทั้งนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ นำมาสร้างองค์ความรู้ของตนเองและเกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ตามมา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้น รวมทั้งนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาหน้าที่พลเมืองที่สูงขึ้น

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 หรือไม่ อย่างไร
2. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร
3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่ อย่างไร
4. นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาหน้าที่พลเมืองอยู่ในระดับใด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมืองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อรายวิชาหน้าที่พลเมือง

สมมติฐานของงานวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาหน้าที่พลเมือง อยู่ในระดับมากขึ้นไป

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดความสำคัญ ดังนี้

1. ได้แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับครูผู้สอนในรายวิชาหน้าที่พลเมือง หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ
3. เป็นแนวทางให้ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ศูนย์เครือข่ายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2 จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเชิงชุม และโรงเรียนบ้านโนนทรายคำ ซึ่งมีบริบทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน เพราะเป็นโรงเรียนขยายโอกาสเหมือนกัน จำนวน 35 คน

2. กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนบ้านเชิงชุม ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 13 คน

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. ตัวแปรตาม

2.1 ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2.4 เจตคติของนักเรียนต่อรายวิชาหน้าที่พลเมือง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหา เป็นเนื้อหาในรายวิชาสังคมศึกษา สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนที่มีต่อสังคม และประเทศชาติ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องรัฐธรรมนูญกับการเมืองการปกครองของไทย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องกฎหมายคุ้มครองสิทธิของบุคคล หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้

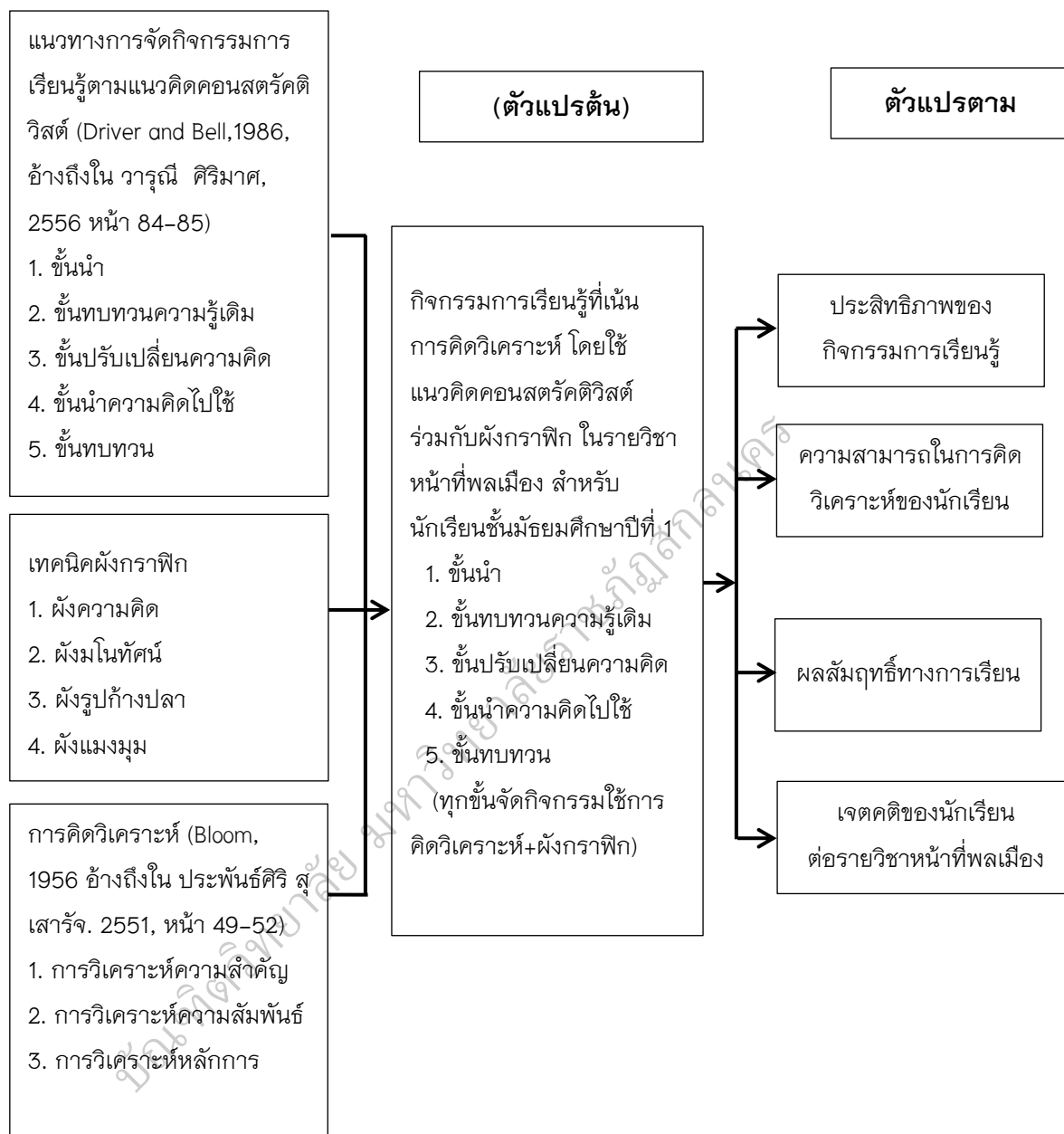
ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้เวลาจำนวน 20 ชั่วโมง ทั้งนี้รวมเวลาที่ใช้ในการปฐมนิเทศ ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. การสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดและสร้างองค์ความรู้จากการเผชิญสถานการณ์ปัญหา แล้วเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่มาใช้แก้ปัญหา

ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากกลุ่มทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการอภิปรายถึงการแก้ปัญหา ให้เหตุผล รวมทั้งสรุปหลักการและมโนคติของเนื้อหาสาระที่เรียนได้อย่างชัดเจน แล้วนำหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ได้ โดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก

2. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ออกเป็นส่วนๆ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนด

3. เทคนิคผังกราฟิก หมายถึง แผนผังการเรียนรู้ หรือเครื่องมือที่สามารถใช้จัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของโครงสร้างของความรู้ที่เป็นรูปธรรมในลักษณะของภาพหรือไดอะแกรม ด้วยข้อความที่กะทัดรัด ชัดเจน จัดจำได้ง่าย ข้อมูลมีความเป็นระบบระเบียบ สามารถเลือกแบบผังกราฟิกเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ต้องการตามความหมายหรือวัตถุประสงค์ โดยในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นได้ใช้รูปแบบของผังกราฟิก ดังนี้

3.1 ผังกราฟิกแบบผังความคิด หมายถึง แผนผังแสดงโครงสร้างสาระความคิดต่างๆ ในภาพรวมซึ่งเป็นภาพกว้าง มักใช้สัญลักษณ์และรูปภาพ เพื่อจำแนกหรือจัดเรียงลำดับความสำคัญของสาระหรือข้อมูล

3.2 ผังกราฟิกแบบผังมโนทัศน์ หมายถึง แผนผังที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง มโนทัศน์ ใหญ่และมโนทัศน์ย่อยๆ เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นลำดับขั้น ด้วยเส้นเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

3.3 ผังกราฟิกแบบผังรูปก้างปลา หมายถึง แผนผังการนำเสนอข้อมูล โดยการประมวล สาระสำคัญๆ เพื่อให้เห็นถึงสาเหตุหลักและสาเหตุย่อย และผลที่เกิดขึ้นจากสาเหตุนั้น

3.4 ผังกราฟิกแบบผังแมงมุม หมายถึง แผนผังการนำเสนอข้อมูล เพื่อแสดงความเชื่อมโยงของแนวความคิดหลักและแนวคิดย่อยๆ ของเรื่องที่ศึกษา

4. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ โดยที่ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิกใน

กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (โดยที่ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมมีการสอดแทรกการคิดวิเคราะห์และใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (Orientation) เป็นการทบทวนความรู้เดิม และการกระตุ้นผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน โดยใช้สื่อการเรียนรู้ หรือการตั้งคำถามที่กระตุ้นผู้เรียนคิด หรือตั้งข้อสังเกต (คิดวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย)

ขั้นที่ 2 ขั้นทบทวนความรู้เดิม (Elicitation) เป็นขั้นเผชิญสถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล คือให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ (คิดวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย)

ขั้นที่ 3 ขั้นปรับเปลี่ยนแนวความคิด (Turning Restructuring of Ideas) เป็นขั้นกิจกรรมการไตร่ตรองระดับกลุ่มย่อย คือ (1) ให้ผู้เรียนทำความเข้าใจและแลกเปลี่ยนความคิด ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้น เมื่อได้พิจารณาความแตกต่างและความขัดแย้ง ระหว่างความคิดของตนเองกับของคนอื่น (2) จากนั้นผู้เรียนจะสร้างความคิดใหม่ จากการอภิปรายและการสาธิต ผู้เรียนจะเห็นแนวทาง กิจกรรม วิธีการที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์ แล้วกำหนดความคิดใหม่ สุดท้าย (3) ผู้เรียนจะสามารถประเมินความคิดใหม่ โดยผู้เรียนจะหาแนวทางที่ดีที่สุดในการทดสอบความคิด (คิดวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย)

ขั้นที่ 4 ขั้นนำความคิดไปใช้ (application of ideas) เป็นการสรุปเนื้อหาที่ได้ใหม่ทั้งหมด เพื่อความถูกต้อง ฝึกทักษะความรู้ที่ได้และนำความคิดไปใช้ (คิดวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย)

ขั้นที่ 5 ขั้นทบทวน (Review) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย ที่ผู้เรียนจะได้ทบทวนว่าความคิดความเข้าใจของเขาได้เปลี่ยนไป โดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน เป็นการสรุปองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้เรียนรู้ในบทเรียน (คิดวิเคราะห์โดยใช้ผังกราฟิกเข้าช่วย)

5. ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง หมายถึง คุณภาพด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับผังกราฟิก ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้เกณฑ์ร้อยละ 80/80 มีความหมายดังต่อไปนี้

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบย่อยในระหว่างเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ แต่แต่ละครั้งรวมกันไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง คะแนนเฉลี่ยซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนรวมกันไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 80

6. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อค้นหาสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้ หรือสภาพความเป็นจริง ซึ่งแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยได้ใช้วัดความสามารถ 3 ด้าน คือ

6.1 การวิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลอื่นๆ หรือจำแนกแยกแยะข้อสรุปออกจากข้อเท็จจริงที่นำมาสนับสนุนเรื่องราว เหตุการณ์ สถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำหนดให้

6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยการระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง หรือมีความสัมพันธ์อย่างไร

6.3 การวิเคราะห์หลักการ หมายถึง ความสามารถในการคิดหากฎเกณฑ์หลักการที่มีความสัมพันธ์กัน หลักการที่แตกต่างกันของสถานการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่กำหนดให้ เพื่อค้นหาความสำคัญที่แท้จริงของสิ่งที่กำหนดให้

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง หมายถึง คะแนนที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองฯ ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ

8. เจตคติต่อวิชาหน้าที่พลเมือง หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกในทางที่ชอบและไม่ชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อวิชาหน้าที่พลเมือง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นแบบวัดตามวิธีของลิเคิร์ท 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ